

Zerbait gertatzen ari al da Aian?

Galderak eragitea, erantzun egokiena

Herri euskaldun peto-petoa imajinatzen dugu Aia (Gipuzkoa), ia erabat euskaraz egiten dena. Joxe Anjel Aldai herritarrek Aiako kale eta leku publikoetako ahozko hizkuntzaren erabilera neurtu du, eta ia laurdenak, %23,84k, gaztelaniaz hitz egiten du.

TESTUA ETA ARGAZKIAK:

Karkara.eus

@karkaraeus

Hogei urte atzera eginez gero, Aian ar-gazki guztiz ezberdina aurkituko genuke, nola euskararen erradiografiari erreparatuz gero, hala egoera sozio-ekonomiko kulturalari dagokionez.

Aldaketa horren erretratua egin nahi izan du Joxe Anjel Aldai Arrillagak. Mas-terreko azken lana egin behar zuela ait-zakia hartuta, Aiako kaleko eta leku publikoetako ahozko hizkuntzaren erabilera neurtu du.

Datuak biltzeko 151 elkarrizketa entzun ditu Aldaik. Ondorio potoloak ateratzeko sakonago aztertu behar dela aitortu duen arren, eta aurretik analisi mardulik egin ez den arren, lortutako datuek euskararen termometroa erdalduntzen ari dela islatzen dute. Aurreko hamarkadetan baino erdaldunagoa da Aia. Egun, kale eta leku publikoetan, euskararen erabilera %64,24koa da, gaztelaniarena %23,84koa eta hizkuntza-kode aldaketa %11,26koa. Erdalduntze prozesu horretan eragina izan duten faktoreetako batzuk gaitasuna, etxeko euskararen erabilera eta etxeak eraikitzea dira.

Gaitasunak eragin zuzena euskaldun kopuruan

Eustaten 2011ko datuen arabera, %6 ziren Aian erdaldunak, eta beste %6 ia euskaldunak. Euskaldunen artean, gehien-goia, alfabetatua dago, %69. Gero eta haur eskolatu gehiago egon arren -1986an %10 soilik zen alfabetatua-, euskara gai-

tasunak behera egin du. Izan ere, populazio orokorra hartzen da kontuan eta hor, haurrak nahiz helduak sartzen dira.

Ama hizkuntzan gaztelania nabarmen hazi da

Atzera egiten ari da euskararen erabilera etxe barruan. Hamar urtean %92tik %74ra jaitsi da erabilera. Euskarak behera eta gaztelaniak gora, %5etik %17ra. Horrek eragin zuzena du transmisioan.

Gizon-emakumeen arteko aldea, argia

Bien arteko aldea esanguratsua iruditu zaio egileari. 12 puntukoa da diferentzia. Hortaz, generoaren eragina handia dela ondorioztatu du aiarrak. Elkarrizketak genero berekoen artean direnean, gizona gehiago, euskaraz egiten dute ia beti, %71k -emaitza orokorretan baino zazpi puntu gehiago-; emakumezkoen kasuan, aldiz, %59k -emaitza orokorretan baino bost puntu gutxiago-.

Eraiki ahala, erdaldundu

Aiako populazioa hazi egin da. Egun 2.053 biztanle ditu herriak. Horietako asko kanpotik etorritakoak dira, etxebizitzak eraiki direlako eta inguruko herrietan baino merkeagoa delako, besteak beste. Eta kanpotik etorritakoek, oro har, eragina izan dute erdalduntze prozesuan. Gaztelaniaz hitz egiten dute, sarri, etxean nahiz etxetik kanpo.

Heldu askok, gaztelaniaz

Haurren artean gaztelania apenas entzun du Aldaik. %91,66k euskaraz hitz egiten du. Haurren eta helduen arteko elkarrizketetan ere, batez beste, %77,77an euskara erabili da. Hori bai, haurrak egonagatik, elkarrizketan era aktiboan parte hartzen ez badute, behera egiten du euskarak. Helduek, ordea, gaztelania nabarmen erabiltzen dute -datu orokorra baino bost puntu altuago-. Aipagarria egin zaion beste datu bat kode aldaketa ia guztiak helduen elkarrizketetan izatea da.

Protagonismoa galtzen

Pertzepzio hori du Aldaik. Euskara kallean protagonismoa galtzen ari dela. Susmo hori du. Eta susmoa argitzeko, gizartea aldatzen ari al zaigu? galderaren erantzun bila egin du *Hizkuntzen ahozko erabilera Aiako kalean eta leku publikoetan* lana. Erantzun gisa galdera gehiago planteatzen ditu Aldaik: zerbait gertatzen ari al da gure herrian? Gertatzen ari bada, onerako ala kalterako da? Hizkuntza aldatzen ari bazaigu, gure harremanak eta harreman-sareak ere aldatzen ari al dira? Honen aurrean, zer egin?

Dena den, egin duen bilaketa horretan esperotakoa aurkitu duela azaldu du aiarrak: euskararen erabilerak kallean eta leku publikoetan behera egin du. ■

JOXE ANJEL ALDAI ARRILLAGA

“IRUDITZEN ZAIT ELKARTE ETA MUGIMENDUEK ERE ARDURA PITTIN BAT HARTU BEHARKO LUKETELA”

Zein izan zen ikerketa lan honen abiapuntua?

Funtsean, uste dut, kuriositateagatik izan zela, baina baita kezkatik ere. Sumatzen dut, nahiz eta zoritxarrez asko ez den komentatzen, nahikoa nabarmen aldatzen ari dela herria. Ez onerako, ez txarrerako. Aldaketa hori saiatu naiz islatzen. Antza, eragina du erdalduntze prozesuan.

Hortaz, duzun kezka edo ardura hori plazaratu nahi duzu. Herritarrak gai honen bueltan hizketan jarri.

Aurretik ez da kaleko euskara neurtu, sekula. Daturik ez daukagun arren, pertzepzioa dut gutxiago erabiltzen dela. Gogoia eta esperantza daukat eskolaren eskutik-edo, nolabait, lanaren berri emateko gurasoei.

Eskolaz ari garela... Guraso batzuek eskolako irakasgai batzuk gaztelaniaz emateko eskakizuna egin zuten. Zergatik izan daiteke, gaztelaniaz moldatuko ez direnaren konplexua dutelako?

Ez naiz egokiena horretaz hitz egiteko, nire ideiak ditudan arren. Konplexua baino gehiago ezjakintasuna dela esango nuke, irudipena beren seme-

labak Aiatik kanpo gaizki moldatuko direla. Gaztelaniaz motel dabiltzala euskara soilik egiten dutelako. Baina bata ez du bestea kentzen. Iruditzen zait erabat euskaraz eskolatzea fundamental dela, hizkuntza horretan erabateko garapena eta funtzionaltasun osoa izateko. Erdipurdi eskolatutakoak arazoa izango baitu. Nire belaunaldian gertatzen da hori, asko ez baitira gai euskarazko egunkaria irakurtzeko.

Eskolako gurasoek alderantzizkoa esan dezakete.

Erabat demostratuta dago, gerora ere gaztelaniaz hitz egiteko gaitasu-

na izango dutela. Batetik, haurrak direnetik hitz egiteko gaitasun minimoa dutelako; eta, bestetik, hainbat iturritatik gaztelania jasotzen dutelako: eskolan, telebista, internet... Kezka hori zilegi iruditzen zait, baina ezin du bestearen kalterako izan. Hori da kezkatgarria, pentsatzea gaztelania beharko dutela eta euskara ahozko hizkuntza bakarrik dela.

Eskolak ez ezik, Udalak ere lagundu dezake euskararen

normalizazioan, zure kezka plazaratzen. Aian, ordea, ez dago euskara teknikaririk edo herriko talde eragilerik. Hutsune hori ikusten duzu?

Inoiz ez dago soberan. Are gehiago orain. Lan honekin daukadan prentzio txiki bakarra ezagutaraztekoa eta jendeari galderak sortzekoa da. Ez dakit Aian, daukagun biztanleria eta ditugun baliabideak kontuan hartuta, zer zerbitzuek egon behar duen; baina, iruditzen zait, kezka gutxienez eduki behar dugula. Kezka horri bidea emateko Udalak laguntza eman behar du. Baina ez soilik udalak, elkarte eta mugimenduek ere ardura pittin bat hartu beharko lukete. ■

B
Bilbao

www.bilbaoeuskaraz.eus